

מבית לוי

מבית מדרשו של

מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל

בעל שבט הלוי גאב"ד ור"מ זכרון מאיר בני ברק

ע"י הגאון רבי משה שטיין שליט"א

רב ביהמ"ד קהל חסידים קדיה הרצוג דומ"ץ בזכרון מאיר ב"ב

גליון 49 פרשת בשלה

בס"ד שבט תשפ"ב

פרשת בשלה – שבת שירה

נוהגים לעמוד בקריאת התורה בעת קריאת השירה.
נוהגים ליתן בשבת שירה מזונוגות לפני הציפורים וטוב שיתנם ע"י קטן".

חמשה עשר בשבט

מהלכות תפלה ומנהגי היום

- יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, ואין אומרים בו תחנון ואומרים למנצח.² הנוהגים לומר אחר ובא לציון פסוקי תפלה לדוד, אין אומרים אותם בימים שאין אומרים תחנון, אבל אומרים פסוקי בית יעקב.³
- נהוג שאין אומרים תחנון במנחה שלפני ט"ו בשבט.⁴
- אבל מתפלל לפני העמוד.⁵
- חתן ביום חופתו אינו מתענה בט"ו בשבט אבל אומר הוידו".
- מותר לצאת לבית החיים בט"ו בשבט, אלא שאין אומרים הזכרת נשמות ותחינות, רק פסוקי תהלים הנהוגים.⁶
- אין מתענים בט"ו בשבט פרט לתענית חלום.⁷

בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות ונוהגים להרבות באכילת מיני פירות⁸

דיני קדימה בברכות⁹

- א. בורא מיני מזונות.
- ב. בורא פרי הגפן.¹⁰ [וע"כ כאשר לפניו יין ומזונות, ברכת מזונות קודמת].
- ג. שבעת המינים לפי סדר זה, זיתים, תמרים, ענבים, תאנה, ורימון.¹¹
- ד. בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה בורא פרי העץ קודם.

- ע"י במג"א (סו"ס שכ"ד) שהביא המנהג וכ' שאינו נכון שהרי אין מזונוגותיהן עליך, ועמ"ש ליישב בתוספות שבת (סקי"ז) ובערוך השלחן (ס"ג) דכיון שמתכוין לשם המצוה אין זו טירחא עבורם אלא עבור הנותן. ועיין באשל אברהם (בוטשאטש סי' קס"ו ס"ו) שכתב ליתן ע"י קטן, וכן שמעתי ממרן זצ"ל.
- שו"ע סי' קל"א ס"ו, נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו בשבט.
- רמ"א סי' קל"א ס"א. ואפילו בימים שאין אומרים תחנון אומרים למנצח מלבד בר"ה וכו'. [ובדרכי חיים ושלוש (אות ר"ל) כתב שיש שאין אומרים למנצח בימים אלו].
- מקור אמירת הפסוקים בטור (סי' קל"ג) ובאבודרהם ובסידורי האר"ל. ורק בימים שאין אומרים למנצח וא"א אין אומרים בית יעקב.
- במ"ב שם (ס"ק ל"ב) כתב, בשו"ע משמע דאומרים תחנון במנחה שלפני ט"ו בשבט, ואין נוהגין כן (ע"ת), וכ"כ ש"א.
- ע"י בסי' קל"ב בביאור הלכה (בקונטרס מאמר קדישין), דבימים שאין אומרים תחנון ואומרים למנצח, אבל מתפלל לפני העמוד.
- סי' תקע"ג במג"א (סק"א) כיון שהזכר בגמרא, והוא במ"ב (סק"ז).
- [אמירת הוידו כמ"ש בשו"ת לבושי מרדכי (מאד) אה"ע ח"א סי' מ"ט].
- ע"י גשה"ח (פכ"ט סי' ו') שהמנהג שיוציאים.
- ע"י סי' תקע"ח (ומ"ב סק"ב) ושו"ע סי' תקע"ב ס"ג.
- שו"ע ומ"ב סי' תקס"ח (סקל"ז) שא"צ למיתב תענית לתעניתו.
- במג"א (סימן קל"א ס"ק ס"ז) בשם תיקון יששכר, בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, ונוהגים האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות.
- ע"פ המבואר בסדר המעלות בקצרה במג"א ובמ"ב סוף סימן ר"א, ע"פ היסודות המבוארים שם בשו"ע.
- שמעתי ממרן זצ"ל דלא מצינו דין קדימה ביין אר"י כיון שאומר עליו על הארץ ועל פרי גפנה, אף שיש בזה קצת חשיבות, ודלא כמי שחידש זאת.
- שו"ע ורמ"א בס"ד כל הקודם בפסוק ארץ חטה ושעורה גפן תאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש קודם לברכה. והסמוך לארץ בתרא חשוב מהמאוחר ממנו לארץ קמא הלכך תמרים קודמים לענבים שזה שני לארץ בתרא וזה שלישי לארץ קמא. ואם הם שווים בסמיכות, הגמרא סמוך לארץ קמא קודם למה שסמוך לארץ בתרא.

- חביב – אם השני (בופה"א) חביב, החביב קודם, אפילו פרי העץ מז' המינים. שניהם חביבים מין שבעה קודם^{טז}.
- ה. כוסס חיטה קלויה שברכתו בופה"א, חטה קודמת לזית (כיון שקודמת בפסוק)^{טז}.
- ו. שניהם בורא פרי העץ וא' מין ז', מין ז' קודם אפילו השני חביב^{טז}.
- ז. שלם – כאשר שניהם ממין אחד (מין ז', או ששניהם אינם מין ז'), מקדים את השלם לפני החביב^{טז}.
- ב. חביב לדין הוא המין הרגיל להיות חביב אצלו (אפילו אם עתה חפץ במין השני). שניהם חביבים אצלו, יקדים המין שחביב עליו עתה^{יז}.
- ג. כל דיני קדימה נוהגים רק כאשר רוצה לאכול משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מין אחד, מברך על מה שרוצה לאכול עתה אע"פ שגם השני מונח לפניו^{יח}.
- ד. הקדימה במין ז' היינו דוקא מין ז', ואין דין קדימה לפירות אחרים שישראל נמשלו להם כתפוחים ואגוזים (כתפוח בעצי היער... אל גינת אגוז ירדתי, בשה"ש)^{יח}.
- ה. אין מעלת מין ז' אלא כשהפרי שלם ושמנו עליו אבל לא במרוסק, וכן לא במשקה משבעת המינים^{יח}.
- ו. ברכת שהחיינו – על פרי חדש מברך ברכת הפרי, ואח"כ מברך שהחיינו^{יח}.
- ז. אין דין קדימה לפרי חדש שמברכים עליו שהחיינו^{יח}.

חמשה עשר בשבט שנת המעשרות לאילנות

הלכות אלו שייכות למי שיש לו פירות שלא הופרשו מהם תרו"מ

- א. בשנה הראשונה והשנייה, הרביעית והחמישית משנות השמיטה, מפרישים מעשר שני, ובשנה השלישית והשישית מפרישים מעשר עני. זמן התחלפות השנים בפירות האילן הוא בט"ו בשבט^{יט}.
- פירות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ט"ו בשבט מתעשרים לפי השנה הקודמת, ופירות שהגיעו לעונת המעשרות לאחר ט"ו בשבט שייכים לשנה הבאה^{יט}.
- אתרוג דינו כירק לגבי דין זה שהולכים בו אחר לקיטה, ואין להפריש ממה שנלקט לפני ט"ו בשבט על מה שנלקט אחר ט"ו בשבט^{יט}.
- בפירות הדר תפוז לימון ועוד יש לחשוש שמא דינם כאתרוג שהולכים בו אחר לקיטה ויש לחשוש לשניהם^{יט}.
- ב. כמו כן אין מפרישים מפירות שנה על חבירתה אפילו שתיהם שנות מעשר שני. גם דין זה בפירות האילן תלוי מתי הגיעו לעונת המעשרות לפני או אחרי ט"ו בשבט^{יט}.

- טז. שם בשו"ע בשם י"א ומ"ב (ס"ק י"ח), דכן נכון לנהוג להקדים בפה"ע אם שניהם שוים בחביבות.
- יז. מ"ב (ס"ק י"ח) ושעה"צ (ס"ק י"א) דלמג"א חיטה קודמת ולהגר"א תפוח קודם לחטה קלויה. וע"ע במ"ב (ס"ק כ"ז) עמ"ש בשו"ע ס"ה דכוסס חיטה שברכתו בופה"א אינו קודם לפה"ע. ומ"א מפרש דדוקא כשהעץ חביב אבל בשוים מין ז' קודם. וע"ע במ"ב (ס"ק ל"ה) בסדר הקדימה.
- יח. שו"ע סעי' רי"א ס"א.
- יט. עיין מ"ב שם (סק"ד) ושעה"צ (ס"ק ד-ה) באריכות.
- כ. שו"ע ס"א ומ"ב (ס"ק י"א).
- כא. רמ"א בסעיף ה'.
- כב. מרן זצ"ל, ודלא כמי שסבר שיש להם דין קדימה.
- כג. בס' מלבושי מרדכי (ס' ה') כ' ממרן זצ"ל שאתרוג שבירכו עליו בנטילת ד' המינים יש לו מעלה משום דאיתעביד ביה תדא מצוה כמ"ש בטור סי' רצ"ו לגבי הדס לריח, אבל אינו קודם למין ז', ולשלם וחביב.
- כד. ע"י מג"א (ס' קפ"ב סק"ב) דדעת הב"ח דשכר משעורים נחשב למין ז', והמג"א חולק דאין לו חשיבות מין ז' כיון דברכתו שהכל כדיון משקה.
- כה. בדין זה נחלקו הפוסקים, ע"י מ"ב (ס' רכ"ה סקי"א), והגהות חת"ס בשו"ע, ובשו"ת אבנ"ז (או"ח סי' ת"ג) כ' שכך מנהג העולם להקדים ברכת הפרי.
- כז. שמעתי ממרן זצ"ל שלא מצינו בפוסקים דין קדימה לפרי חדש שמברכים עליו ברכת שהחיינו, ואינו נחשב לחביב, ומ"מ יש לו מעלה מסויימת.
- כח. שמעתי ממרן זצ"ל היות ונחלקו הפוסקים אם לברך ברכת שהחיינו על אתרוג, ויש שחששו לברך שהחיינו על אתרוג שבירכו עליו בחג הסוכות, ועל כן כדאי להמנע מלברך שהחיינו על אתרוג. [בסידור יעב"ץ (סדר ברכת הנהנין אות כ"ה) כ' שלא לברך לפי שראוי רק ע"י טיגון ואינו ניכר בין חדש לישן. בשו"ת כת"ס (סי' כ"ג) כ' לפי שכבר בירך בשעת הנטילה למצוה. ובשו"ת שער אפרים (ס' ל"ה) והלק"ט (ח"ב סי' רנ"ז) לפי שדר באילנו משנה לשנה ואינו מתחדש כל שנה, ע"י בבאה"ט סי' רכ"ה סקי"א ובמ"ב סקט"ז].
- כט. שו"ע יו"ד סי' של"א סעיף ג"ז.
- ל. זמן עונת המעשרות הוא כאשר נעשה ראוי לאכילה והוא משתנה בין פרי לפרי, (ע"י רמב"ם פ"ב מהל' מעשר הלכה ג-ה).
- כא. שו"ע שם.
- כב. חזו"א שביעית סימן ז' ס"ק ט"ז.
- כג. שו"ע שם.